

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE

(2022/C 270/04)

Sprawozdawca: Juan Manuel MORENO BONILLA (ES/EPL), premier rządu wspólnoty autonomicznej Andaluzja

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

1. Z zadowoleniem przyjmuje długoterminową wizję jako kluczowy krok na drodze do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i rzeczywistej spójności terytorialnej w całej UE i ubolewa, że opublikowanie długoterminowej wizji nastąpiło po zakończeniu negocjacji w sprawie wspólnej polityki rolnej (WPR) na lata 2021–2027, ponieważ polityka ta mogłaby przyczynić się do wdrożenia strategii, zwłaszcza dzięki lepszej równowadze finansowej między pierwszym a drugim filarem WPR.
2. W związku z tym wyraża żal, że podczas ostatniej reformy WPR porzucono instrumenty konwergencji między polityką spójności a polityką rozwoju obszarów wiejskich. Szczególnie ubolewa nad tym, że zrezygnowano z włączenia Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) do rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów dotyczących polityki spójności na lata 2021–2027.
3. Zaznacza, że Konferencja w sprawie przyszłości Europy musi uwzględniać ludność obszarów wiejskich i tym samym jej pomysły, potrzeby i potencjał oraz gwarantować jej włączenie w projekt integracji europejskiej. Zaleca uwzględnienie potrzeby zastosowania technik komunikacyjnych i reklamowych mających na celu poprawę zbiorowego wizerunku wiejskich sposobów życia, tak by pokazywać kulturowe i społeczne korzyści życia na wsi.
4. Podkreśla potrzebę dopilnowania, aby wzajemnie korzystne powiązania między obszarami wiejskimi i miejskimi zostały uwzględnione we wszystkich dziedzinach polityki UE zgodnie z celami spójności terytorialnej dzięki jak największemu wykorzystaniu silnych wzajemnych zależności między obszarami wiejskimi i miejskimi.
5. Zaleca zmianę obecnego modelu terytorialnego opartego na mieście/regionie na model oparty na wspólnych i przemyślanych relacjach między obszarami wiejskimi i miejskimi. Model ten powinien obejmować mechanizmy rekompensaty, aby umożliwić wzajemną synergii i lepsze wyważenie stosunków między obszarami wiejskimi i miejskimi. Wspólny model miejsko-wiejski poprawia także ochronę różnorodności biologicznej i promuje różnorodność biokulturową obszarów wiejskich.
6. Ubolewa, że wytyczne dotyczące rozwoju działań wspierających i finansowania obszarów wiejskich na szczeblu UE zostaną sporządzone dopiero na okres programowania 2028–2034.
7. Podkreśla pilną potrzebę opracowania europejskiego programu rozwoju obszarów wiejskich w celu określenia konkretnych propozycji dotyczących natychmiastowych działań towarzyszących długoterminowej wizji i zaleca, aby tym konkretnym propozycjom towarzyszyły środki, instrumenty finansowe i cele ilościowe, by zapewnić skuteczną realizację długoterminowej wizji.
8. Proponuje w związku z tym przeznaczenie określonej minimalnej części funduszy europejskich na obszarach wiejskich na projekty pozarolnicze, zarówno w programach operacyjnych polityki spójności, jak i w innych europejskich programach interwencji bezpośrednich (program „Horyzont Europa”, europejski instrument „Łącząc Europę” lub „Kreatywna Europa”).
9. Z zadowoleniem przyjmuje wyrażony przez Komisję zamiar włączenia perspektywy obszarów wiejskich do wszystkich dziedzin polityki UE. Oceny oddziaływania terytorialnego wspólnych projektów europejskich są warunkiem wstępnym skutecznej i konstruktywnej polityki. W tym kontekście Komitet zwraca uwagę, że w ocenach oddziaływania należy również uwzględnić różnorodność biologiczną oraz cechy biokulturowe.

10. Podkreśla, że należy zapewnić wystarczające środki finansowe na urzeczywistnienie wizji obszarów wiejskich UE. Polityka UE dla obszarów wiejskich powinna być w jak największym stopniu zintegrowana z polityką spójności w celu stworzenia logicznej polityki rozwoju. Oprócz rolnictwa rozwój obszarów wiejskich obejmuje również inne sektory gospodarki. Finansowanie nie powinno się zatem ograniczać wyłącznie do Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Szczególne lokalne uwarunkowania i potrzeby powinny stanowić punkt wyjścia do opracowywania europejskiej polityki obszarów wiejskich, tak jak w przypadku polityki spójności.

11. Wzywa państwa członkowskie oraz władze lokalne i regionalne do stosowania podejścia opartego na weryfikacji wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich (ang. *rural proofing*) odnośnie do strategii i inwestycji w obecnym okresie programowania 2021–2027 finansowanych w ramach WPR, Funduszu Spójności oraz krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności.

12. Podkreśla, że szybki i racjonalny pod względem kosztów rozwój energii ze źródeł odnawialnych oraz związanej z nimi infrastruktury i technologii, wymagany w ramach Zielonego Ładu, może powieść się wyłącznie na obszarach wiejskich i we współpracy z nimi. Należy przy tym zwrócić uwagę na ograniczenia dotyczące sieci energetycznych i magazynowania energii, zwłaszcza w wymiarze transgranicznym. Ponieważ zdolność przesyłowa sieci wysokiego napięcia osiągnęła (w niektórych miejscach) granice swoich możliwości, konieczne są inwestycje, aby nadal zapewniać przesył energii ze źródeł odnawialnych. W tym celu jednak obszary wiejskie muszą uczestniczyć w sukcesie gospodarczym.

13. Przypomina o znaczeniu dialogu między wszystkimi stronami zaangażowanymi w przyszłość obszarów wiejskich – od różnych szczebli sprawowania rządów i administracji po główne sektory gospodarki, przedsiębiorstwa, obywateli i środowiska akademickie. Inicjatywy takie jak fora, rady lub dialogi z udziałem wszystkich podmiotów są doskonałym narzędziem dyskusji na temat głównych wyzwań stojących przed obszarami wiejskimi i poszukiwania rozwiązań uwzględniających wszystkie głosy.

14. Potwierdza swe zobowiązanie do współpracy z Komisją Europejską w celu uruchomienia tego roku paktu na rzecz obszarów wiejskich oraz opracowania modelu zarządzania, który umożliwi wszystkim zainteresowanym stronom pomyślną realizację długoterminowej wizji. Przypomina, że zaangażowanie podmiotów lokalnych i regionalnych w tę strukturę zarządzania będzie miało kluczowe znaczenie dla dostosowania działań do wymogów i potrzeb obszarów wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wyludnionych lub zagrożonych pod względem demograficznym.

15. Uważa, że najbardziej strategicznymi obszarami, które powinny nadać kształt współpracy lokalnej i regionalnej w ramach paktu na rzecz obszarów wiejskich, powinny być biogospodarka, a w szczególności ekologicznie ukierunkowane rolnictwo, regionalne systemy żywnościowe, mobilność, łączność cyfrowa, dynamika życia społecznego i kulturowego, innowacje w zakresie społecznych usług świadczonych w interesie publicznym i odnawialne źródła energii ze względu na ich potencjał w zakresie ograniczania wyludniania i tworzenia społecznych i gospodarczych możliwości związanych z Zielonym Ładem. Jest zdania, że obszary wiejskie są w stanie popchnąć do przodu niezbędną zrównoważoną europejską transformację ekologiczną.

16. Uważa, że konieczne są dalsze postępy w wycenie usług ekosystemowych zapewnianych przez przyrodę (woda, składniki odżywcze, warstwy wodonośne, regulacja temperatury, różnorodność biologiczna itp.), z których zyski można by częściowo przeznaczyć na gminy wiejskie w celu wsparcia organizacji i rozwoju ich terytorium.

17. Wzywa Komisję do zatroszczenia się o to, by finansowanie publiczne dla obszarów wiejskich było łatwiej uzupełnić o inicjatywy prywatne w sytuacji, gdy dostarczanie dóbr publicznych nie jest opłacalne ekonomicznie, i by w stosownych przypadkach rozważyła pomoc państwa i zachęty podatkowe.

18. Przypomina, że w komunikacie uznaje się szczególny status regionów najbardziej oddalonych, o którym mowa w art. 349 TFUE, i zgadza się z potrzebą zapewniania na obszarach wiejskich w regionach najbardziej oddalonych usług świadczonych w interesie ogólnym o jakości porównywalnej do usług świadczonych na obszarach miejskich.

19. Zwraca uwagę na szczególne wyzwania, przed którymi stoją regiony wiejskie dotknięte zmianami strukturalnymi lub koniecznymi procesami transformacji ekologicznej – na przykład w zakresie wytwarzania energii czy w przemyśle motoryzacyjnym. Obejmuje to także wiejskie regiony turystyczne, które muszą radzić sobie ze zmianą modeli podróży spowodowaną pandemią COVID-19 i zmianą klimatu.

20. Proponuje opracowanie przejrzystych kryteriów, poziomów odniesienia i celów, które służyłyby do monitorowania wpływu działań i postępów w realizacji wizji.

21. Wreszcie apeluje, by ustanowić w kontekście europejskiego semestru wskaźniki mające szczególne znaczenie dla obszarów wiejskich, na przykład dotyczące odsetka ludności posiadającej dostęp do publicznych usług transportu zbiorowego, usług cyfrowych, usług z zakresu zatrudnienia, zdrowia lub kultury, tak aby wizja przyszłości obszarów wiejskich UE, zwłaszcza na obszarach słabo zaludnionych, stanowiła część wszystkich instrumentów unijnych służących regularnemu przeglądowi gospodarczemu celów ogólnych i szczegółowych.
22. Podkreśla, że aby powiodła się realizacja programu na rzecz obszarów wiejskich, nie może się on opierać na uniwersalnym podejściu dla wszystkich. Dlatego uważa, że istnieje potrzeba precyzyjnej kategoryzacji terytoriów i uznania lokalnej specyfiki opartej na przejrzystych i obiektywnych parametrach i wskaźnikach, które nadają rzeczywistą wartość rozwojowi obszarów wiejskich.
23. Przypomina, że cele rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności ⁽¹⁾ obejmują wsparcie obszarów miejskich i wiejskich o niekorzystnych warunkach geograficznych lub demograficznych. Przewiduje ono również, że państwa członkowskie muszą przeznaczać unijne wsparcie finansowe na projekty promujące rozwój gospodarczy zrównoważony pod względem środowiskowym oraz sprzyjający włączeniu społecznemu w tych regionach.
24. Przypomina w związku z tym, że należy udzielić specjalnego wsparcia obszarom NUTS 3 lub obszarom bardzo słabo zaludnionym bądź o średnim spadku liczby ludności przekraczającym 1 % w okresie między rokiem 2007 a 2017.
25. Wzywa Komisję Europejską, by w porozumieniu z państwami członkowskimi oraz władzami lokalnymi i regionalnymi zagwarantowała, że inicjatywa dotycząca długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich obejmie praktyczne rozwiązania i środki wsparcia mające na celu stawienie czoła zmianom demograficznym na obszarach wiejskich, a także przypomina o potrzebie realizacji zintegrowanych projektów opartych na programach operacyjnych polityki spójności, krajowych planach strategicznych w ramach wspólnej polityki rolnej oraz instrumentach krajowych strategicznych planów odbudowy. W szczególności w ramach projektów europejskiej współpracy terytorialnej (Interreg) opracowuje się transgraniczne najlepsze praktyki w celu stworzenia innowacyjnych koncepcji i projektów pilotażowych na rzecz zintegrowanego rozwoju terytorialnego miejsko-wiejskich obszarów funkcjonalnych.
26. Apeluje o uproszczenie przepisów wykonawczych dotyczących funduszy europejskich i pomocy państwa na obszarach wiejskich, o poprawę sposobu ich łączenia oraz o przejście na model oparty na wielu funduszach, który zapewni włączenie obszarów wiejskich do wszystkich obszarów polityki.
27. Uważa, że wytyczne, które zostaną opublikowane przez Komisję w sprawozdaniu z 2024 r. w celu poprawy wsparcia i finansowania dla obszarów wiejskich, powinny obejmować dłuższy okres programowania i nie ograniczać się do ram na lata 2028–2034.
28. Zwraca uwagę Komisji, że planowanie przyszłości obszarów wiejskich musi uwzględniać metodologię systemową zapewniającą systemowe, a nie połowiczne i linearne wizje rozwoju.
29. Zwraca uwagę na znaczenie kompleksowej analizy problemów wyjściowych obszarów wiejskich, ponieważ na jej podstawie wyznaczone zostaną obszary działania w przyszłym planie. W związku z tym jest zdania, że pośród przeanalizowanych problemów gospodarczych brakuje wzmianki o innych trudnościach, takich jak konkurencja zewnętrzna, niestabilność cen czy dystrybucja wartości dodanej brutto między różnymi podmiotami w łańcuchu produkcji i wprowadzania do obrotu w sektorze rolnym i rolno-spożywczym.
30. Jeśli chodzi o możliwości, uważa, że niewystarczająco i wyłącznie pośrednio nawiązuje się do sektorów takich jak zrównoważona turystyka wiejska, rekreacja i działalność kulturalna, które odgrywają jednak bardzo ważną rolę w budowaniu zróżnicowanej, silnej i zrównoważonej gospodarki wiejskiej. Istnieje wiele potencjalnych uzupełniających rodzajów działalności gospodarczej związanych z obszarami wiejskimi poza sektorem rolnictwa, takich jak turystyka rowerowa, łowiectwo, wędrówki piesze, grzyboznawstwo, turystyka uzdrowiskowa, gastronomia, sztuka oparta na społeczności lokalnej, pracownie artystyczne i galerie itp.
31. KR pragnie podkreślić znaczenie właściwego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego, który koncentruje się na nowych modelach biznesowych. Niektóre obszary wiejskie, a w szczególności obszary przygraniczne, charakteryzujące się spadkiem liczby ludności i występowaniem pustostanów, są coraz bardziej narażone na destabilizującą działalność przestępczą. Sprawia to, że normy zacierają się i zmniejsza się poczucie bezpieczeństwa oraz jakości życia.

⁽¹⁾ Dz.U. L 231 z 30.6.2021, s. 60.

32. Przypomina w związku z tym, że przyszłość obszarów wiejskich zależy od zatrzymywania i przyciągania młodych ludzi, którzy zdecydują się rozwijać swój projekt życiowy na obszarach wiejskich. Znalezione rozwiązania dla wyzwań stojących przed obszarami wiejskimi wymaga zatem aktywnego zaangażowania młodych ludzi, zapewnienia forów do przedstawiania pomysłów i zaangażowania w inicjatywy młodzieżowe na obszarach wiejskich.

33. Podkreśla, że w obecnej sytuacji, wraz z coraz większym starzeniem się społeczeństwa, istnieje pilna potrzeba rozwinięcia gospodarki podstawowych usług, która zapewni powszechną dostępność wszystkich towarów i usług na obszarach wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych. Z zadowoleniem przyjmuje również Europejski Rok Młodzieży 2022 jako okazję do tworzenia możliwości i wsparcia młodzieży wiejskiej w staniu się aktywnymi obywatelkami i obywatelami i podmiotami pozytywnych zmian.

34. Apeluje do Komisji, by w swych propozycjach uwzględniła wkład, który systemy rozproszonego świadczenia usług mogą wnieść w takich dziedzinach jak żłobki, ośrodki opieki nad osobami starszymi, szkoły i świetlice, sklepy lub opieka społeczna i zdrowotna (w której kluczową rolę będą mogły odegrać takie technologie jak telemedycyna i zdalne monitorowanie zdrowia pacjentów). W związku z tym zachęca Komisję Europejską do określenia minimalnych celów ilościowych dla państw członkowskich z myślą o poprawie dostępu do usług – w tym szczególnie do podstawowych usług publicznych – na obszarach wiejskich.

35. Podkreśla potrzebę włączenia wszystkich danych dotyczących systemów, zarówno społecznych, jak i zdrowotnych i społeczno-zdrowotnych, w ramach proponowanego zharmonizowanego podejścia do stosowania systemów informacji geoprzestrzennej, a także konieczność wsparcia wewnętrznej interoperacyjności systemu usług socjalnych oraz jego interoperacyjności z innymi systemami ochrony socjalnej.

36. Podkreśla ponadto znaczenie uwzględnienia wskaźników dotyczących łatwości dostępu do usług socjalnych i usług lokalnych w dziedzinie ochrony socjalnej.

37. Podkreśla znaczenie jak najlepszego wykorzystania współzależności między obszarami wiejskimi i miejskimi zgodnie z logiką sprawiedliwości terytorialnej. Międzygminne inwestycje powinny przynosić korzyści wszystkim jednostkom terytorialnym, tak by w najlepszym przypadku obszary miejskie i wiejskie korzystały na nich w równym stopniu.

38. Wzywa do odpowiedniego uwzględnienia tego pozytywnego wpływu w obliczeniach inwestycyjnych na mieszkańca według rodzajów regionów (miejskich, pośrednich, wiejskich) i – w związku z tym – do przeglądu mechanizmów opracowywania wskaźników zysków z tych inwestycji, ze szczególnym uwzględnieniem małych miast i wsi na obszarach wiejskich.

39. Zaznacza, że produkcja energii ze źródeł odnawialnych stanowi dla obszarów wiejskich szansę na zwalczanie ubóstwa energetycznego i osiągnięcie samowystarczalności energetycznej na obszarach funkcjonalnych (w tym na obszarach wiejskich i miejskich pozostających pod ich wpływem). Podkreśla ponadto, że akceptację zakładów wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych można zwiększyć, pozostawiając część generowanych dochodów społecznościom wiejskim.

40. Proponuje by w stosownych przypadkach rozważyć promowanie repatriacji produkcji (tzw. „reshoring”), co stwarza możliwości synergii między rolnictwem, produkcją i handlem na obszarach wiejskich, a tym samym przyczynia się do wzmocnienia lokalnej gospodarki poprzez tworzenie miejsc pracy i zmniejszanie bezrobocia.

41. Podkreśla znaczenie przedstawionych w wizji ram dla rozwoju fizycznej infrastruktury poprawiającej łączność między obszarami wiejskimi i ułatwiającej ich ożywienie społeczno-gospodarcze, i proponuje uwzględnienie w tych ramach agend miejskich.

42. Ponownie zwraca uwagę, jak istotne jest, by poprawa łączności transportowej z obszarami podmiejskimi i wiejskimi następowała głównie za pośrednictwem władz regionalnych i ich programów operacyjnych w celu zagwarantowania skoordynowanych, skutecznych i wydajnych działań. W tym celu strategię transportu miejskiego⁽²⁾ muszą w pełni uwzględniać obszary wiejskie i podmiejskie.

43. Zwraca uwagę na to, że dostępność powierzchni komercyjnych ma duże znaczenie z punktu widzenia dobrego i zrównoważonego rozwoju gospodarki regionalnej oraz zakładania i rozwoju przedsiębiorstw na obszarach wiejskich. Dotyczy to w szczególności regionów przechodzących przemiany strukturalne. Władze lokalne potrzebują wsparcia w proaktywnym wskazywaniu, wyznaczaniu i zmianie przeznaczenia odpowiednich powierzchni. Problemem są przy tym często zakres i koszt potrzebnych usług planistycznych.

44. Stwierdza, że szczególną uwagę należy zwrócić na infrastrukturę i współpracę transgraniczną w wiejskich regionach przygranicznych. Podkreśla konieczność poprawienia infrastruktury i systemu usług transportu publicznego na obszarach wiejskich, tak by zagwarantować opracowanie zrównoważonych rozwiązań w zakresie mobilności skracających czas przemieszczania się i zmniejszających liczbę przesiadek w transporcie między obszarami miejskimi, podmiejskimi i wiejskimi.

(²) COM(2021) 811 Komunikat Komisji Europejskiej do Rady i Parlamentu Europejskiego „Nowe unijne ramy mobilności miejskiej”

45. Zaznacza, że podstawowym celem polityki przestrzennej i transportowej powinna być maksymalizacja możliwości zaspokojenia potrzeb przy minimalizacji transportu, co wymaga jego racjonalizacji.
46. Zaleca, aby oferta mobilności multimodalnej uwzględniała również wkład, który modele mobilności jako usługi (akronim w języku angielskim – MaaS) mogą wnieść w przechodzenie na bardziej zrównoważoną energetycznie i klimatycznie łączność fizyczną. Na przykład usługi na żądanie i mobilność współdzielona łącząca społeczności wiejskie z węzłami transportowymi, zwłaszcza dworcami autobusowymi i kolejowymi, mogą zwiększyć wykorzystanie zrównoważonego transportu.
47. Zgadza się z Komisją, że cyfryzacja odgrywa kluczową rolę w rozwoju obszarów wiejskich, umożliwiając im korzystanie z innowacyjnych rozwiązań w celu zwiększenia ich odporności i wykorzystania potencjału. Dlatego też apeluje o zwrócenie szczególnej uwagi na propagowanie ram uzupełniających działania publiczne o działania prywatne w celu finansowania infrastruktury cyfrowej, która mimo niewystarczającej konkurencyjności z punktu widzenia inwestycji prywatnych jest wysoce konkurencyjna ze społecznego i terytorialnego punktu widzenia. Sieci szerokopasmowe mają zasadnicze znaczenie dla dostępu obszarów wiejskich do różnych usług oraz dla rozwiązania problemów wynikających z luk cyfrowych, z którymi boryka się szereg społeczności.
48. Akcentuje, że inwestycje w infrastrukturę cyfrową są niewystarczające, jeżeli nie towarzyszy im odpowiednia oferta szkolenia i poprawy umiejętności cyfrowych, co jest sprawą niecierpiącą zwłoki zwłaszcza na obszarach wiejskich. Ma to również ogromne znaczenie w świetle wzrostu globalnej cyberprzestępczości, a w szczególności konieczności zapewnienia wystarczającej ochrony przed cyberatakami lokalnym przedsiębiorstwom, które są częścią łańcucha żywnościowego.
49. Przypomina, że obszary wiejskie są szczególnie narażone na skutki pandemii COVID-19 ze względu na znacznie mniej zdwersyfikowaną gospodarkę, duży odsetek pracowników wykonujących niezbędne zawody i słabą infrastrukturę internetową. Niemniej wpływ pandemii na rozwój telepracy stwarza możliwości przeciwdziałania wyludnianiu się obszarów wiejskich oraz podejmowania innowacyjnej działalności społecznej i gospodarczej na obszarach wiejskich w perspektywie długoterminowej. W związku z tym proponuje rozważenie między innymi popularyzacji wysokiej jakości wspólnej przestrzeni biurowej (ang. *coworking*) w społecznościach wiejskich bądź tworzenie zachęt podatkowych w celu motywowania przedsiębiorstw prywatnych do zezwalania pracownikom na pracę w wybranej przez nich samych lokalizacji geograficznej.
50. Uważa, że zgodnie z podejściem „nie pozostawiać nikogo w tyle” podkreślonym przez przewodniczącą Ursulę von der Leyen musimy dysponować narzędziami zapewniającymi ekosystemy innowacji na każdym obszarze, które stwarzałyby szanse dla wszystkich przedsiębiorców, mikroprzedsiębiorstw i MŚP na obszarach wiejskich, wzmacniając małe przedsiębiorstwa wiejskie, a także odpowiednią ofertą szkoleń i doskonalenia zawodowego w zakresie umiejętności cyfrowych i innych umiejętności miękkich związanych z otwartymi innowacjami, współpracą międzyregionalną i międzynarodową oraz komunikacją międzykulturową.
51. Z zadowoleniem przyjmuje większe wsparcie dla inicjatyw zaplanowanych oddolnie, takich jak LEADER/RLKS – określających rolę lokalnych grup działania – i inteligentnych wsi i zachęca do dalszego wykorzystywania wniosków wysnutych w ramach tych programów i metod. Zwraca w tym kontekście uwagę na korzyści płynące z rozwoju regionalnego opartego na innowacjach, ukierunkowanego na lokalne umiejętności i zaangażowanie. Właściwe organy na szczeblu regionalnym i krajowym powinny być otwarte na innowacyjne pomysły podmiotów lokalnych i w miarę możliwości je wspierać.
52. Wnosi, by uwzględniono również wkład dziedzictwa kulturowego, a także osób i podmiotów twórczych lub aktywnych w dziedzinie kultury i sztuki, w budowanie zrównoważonej i dostatniej przyszłości oraz w zwiększanie atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich, co przyczyni się również do poprawy dobrobytu gospodarczego tych osiedli.
53. Uważa, że ogromną wartość ma uznanie w komunikacji roli zrównoważonej gospodarki rolnej i leśnej w budowaniu odporności na kryzys klimatyczny i związane z nim zagrożenia oraz w ochronie różnorodności biologicznej.
54. Przypomina, że transformacja ekologiczna i cyfrowa powinna również zapewnić stworzenie bardziej odpornych i sprawiedliwych społeczeństw uwzględniających potrzeby wszystkich członków społeczności wiejskiej, w tym grup w niekorzystnej sytuacji oraz osób żyjących na obszarach słabiej rozwiniętych i w skrajnym ubóstwie. Dlatego też należy zaznaczyć, że transformacja ekologiczna i cyfrowa muszą być bardziej sprawiedliwe i sprzyjać włączeniu społecznemu.
55. Jest zdania, że rolnictwo powinno być w stanie nadal odgrywać centralną rolę na obszarach wiejskich. Wzywa Komisję do zadbania o odpowiednią realizację planów strategicznych, które umożliwią oparcie lokalnej strategii na specyfice danego regionu i na waloryzacji typowych produktów lokalnych, i które każde państwo członkowskie będzie musiało opracować w ramach nowej wspólnej polityki rolnej (WPR), aby zagwarantować, że europejski sektor pierwotny zmierza w kierunku nakreślonym w Zielonym Ładzie, strategii „Od pola do stołu” czy strategii na rzecz bioróżnorodności.

56. Podkreśla potrzebę wspierania procesów osiągania samowystarczalności i bezpieczeństwa żywnościowego opartych na produktach lokalnych, jakościowych i ekologicznych, w ramach innowacyjnych łańcuchów wartości, które zapewniają organizację terytorialną. Odnotowuje ustalenie w najbliższych latach odsetka gruntów przeznaczonych na rolnictwo ekologiczne w wysokości 25 %, w związku z czym uważa, że niezbędne są środki wsparcia i środki towarzyszące, jak również strategie polityczne zachęcające do konsumpcji zgodnej z tym celem.

57. Podkreśla, że wymiana pokoleń w rolnictwie pozostaje pilną kwestią, w związku z czym istotne jest wspieranie włączenia zarówno młodych ludzi, jak i kobiet na obszarach wiejskich w działalność rolniczą i w nabywanie własności gospodarstw rolnych. Zgadza się zatem z Komisją, że należy zwrócić szczególną uwagę na potrzeby młodych ludzi, aby zachęcić ich do pozostania na obszarach wiejskich. Uważa za konieczne wzmocnienie polityki publicznej na rzecz modernizacji gospodarstw rolnych, tak aby z myślą o rozwiązaniu problemu wymiany pokoleń wspierała młodych rolników w rozpoczynaniu działalności, ułatwiając im dostęp do programów integracji społeczno-zawodowej, a także do możliwości kształcenia, podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowania oferowanych na szczeblu lokalnym oraz do oferty kulturalnej. Zgadza się również, że istotne jest poświęcenie szczególnej uwagi kobietom poprzez poszerzenie możliwości zatrudnienia i szkolenia oraz propagowanie środków na rzecz godzenia życia zawodowego z rodzinnym.

58. Podkreśla, że po brexicie znaczna liczba wykwalifikowanej siły roboczej musiała stawić czoła zmianom w warunkach pracy i przepisach, a UE powinna rozważyć wprowadzenie ram wsparcia dla tych kategorii pracowników migrujących. Ponadto, co najważniejsze, UE powinna rozważyć uruchomienie programów mających na celu pomoc i motywowanie wykwalifikowanych pracowników migrujących do powrotu do domu, do swojej ojczyzny.

59. Uważa, że niezbędne jest zapewnienie uczciwych cen i dochodów osobom pracującym w rolnictwie. Dlatego też należy przeciwdziałać niekorzystnym dla przedsiębiorstw zmianom na rynku. Wspólna polityka rolno-żywnościowa UE (WPR) powinna temu zapobiegać za pomocą takich instrumentów jak ogólne dostosowanie wielkości produkcji do potrzeb rynku w czasach kryzysu oraz przepisy dotyczące kwalifikowanego dostępu do rynku.

60. Zauważa, że znaczna część pracy w sektorze rolno-spożywczym w UE jest wykonywana przez pracowników migrujących. Często przekłada się to na niepewną sytuację tej grupy. Dlatego należy wzmocnić agendę społeczną UE na rzecz wyższych płac minimalnych, dobrych warunków pracy oraz integracji społecznej.

61. Zaznacza, że dla wielu europejskich rolników i hodowców transformacja ekologiczna będzie pod wieloma względami procesem pełnym wyzwań. Skuteczne wykorzystanie pojawiających się możliwości wymaga szczególnych starań w zakresie komunikacji, podnoszenia świadomości i szkolenia umożliwiających przekazanie – z jednej strony – przesłania dotyczącego nowego zrównoważonego i ekologicznego rolnictwa, a z drugiej strony – umiejętności jego praktykowania.

62. Podkreśla znaczenie zapobiegania porzucaniu gruntów rolnych oraz ułatwienia dostępu do nich, co wymaga opracowania odpowiednich ram prawnych i nowych instrumentów gospodarowania gruntami, a także zapewnienia zachęt podatkowych i niezbędnego finansowania.

63. Zauważa, że coraz liczniejsze występowanie dużych drapieźników i związane z tym częstsze napaści na pasące się wolno zwierzęta hodowlane stają się problemem dla rolnictwa górskiego i nieraz skutkują nawet zaniechaniem takiej działalności. Tymczasem pasterstwo w regionach górskich odgrywa ważną rolę, gdyż zapobiega reforestacji całych regionów, a tym samym bardzo przyczynia się do ochrony przyrody i ochrony przed erozją oraz stanowi nieoceniony kapitał ochrony krajobrazu na obszarach wiejskich. W związku z tym wzywa Komisję Europejską do:

- ustanowienia wspólnego europejskiego systemu zarządzania populacją wilka i dużych zwierząt mięsożernych, w szczególności niedźwiedzia,
- rozważenia zmiany załączników do dyrektywy siedliskowej w celu szybszego dostosowywania się do zmian w niektórych populacjach oraz obniżania lub podnoszenia poziomu ochrony w zależności od kraju lub jednostki terytorialnej, jeżeli byłoby to uzasadnione pozytywną lub negatywną ewolucją populacji gatunków chronionych i zagrożeniem dla działalności pasterskiej,
- umożliwienia w większym zakresie dostosowania przepisów europejskich i niezbędnych środków do lokalnych warunków w celu lepszego zarządzania populacjami drapieźników, w szczególności populacją wilka oraz niedźwiedzia.

64. Podkreśla znaczącą rolę infrastruktury rolnej w organizacji i spójności obszarów wiejskich. Wzywa Komisję, by w swych propozycjach uwzględniła środki gwarantujące stan ochrony i konserwację tej infrastruktury, którą tworzą zasadniczo drogi o nawierzchni przepuszczalnej (niewyłożone asfaltem).

65. Jeśli chodzi o inicjatywy przewodnie dotyczące odpornych obszarów, zwraca się, by uwzględniono obszary powodziowe ze względu na ich ogromny wkład w zwiększanie odporności klimatycznej, rozwój rolnictwa niskoemisyjnego oraz zapobieganie powodziom i zarządzanie nimi. Wiele rzek i terenów zalewowych ma charakter transgraniczny, a zatem stanowi wyzwanie o charakterze transgranicznym, jak również jest częścią szerszego problemu związanego z wodą. Istnieje więc potrzeba współpracy międzynarodowej.

66. Przypomina, że długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich powinna zwiększyć rolę regionów w określaniu ich priorytetów. W tym względzie uważa, że w trakcie przygotowywania przepisów dotyczących WPR, związanych z nią strategicznych planów krajowych oraz krajowych planów odbudowy zaprzepaszczo szansę na zapewnienie, by przyszłe projekty inwestycyjne na obszarach wiejskich były rzeczywiście oparte na potrzebach każdego terytorium, wskazanych przez jego własne zainteresowane podmioty.

67. Apeluje, aby istniejące w każdym regionie UE, opracowane z udziałem wielu podmiotów, regionalne strategie inteligentnej specjalizacji zostały w większym stopniu uwzględnione w przyszłym rozwoju procesów planowania mających wpływ na obszary wiejskie.

68. Wnosi o zapewnienie wystarczającego wsparcia technicznego dla budowania zdolności samorządów na obszarach wiejskich, które mają mniejsze umiejętności programowania – zwłaszcza strategii długofalowych – i wydatkowania funduszy UE. Wzywa również do uproszczenia wymogów, wprowadzenia udogodnień lub konkretnych inicjatyw, tak aby mniejsze gminy, które zatrudniają mniej pracowników w swoich organach administracji, mogły również uczestniczyć w projektach europejskich.

69. Podkreśla znaczenia gospodarki społecznej jako podstawowego narzędzia obecnego i przyszłego rozwoju obszarów wiejskich UE. Odgrywa ona strategiczną rolę w obliczu wyzwań demograficznych i starzenia się społeczeństwa poprzez tworzenie bardziej odpornych przedsiębiorstw silnie powiązanych z lokalną społecznością, zatrzymywanie miejscowej ludności oraz wspieranie tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy, szkolenia pracowników, przedsiębiorczości kobiet, wchodzenia młodych ludzi na rynek pracy i wymiany pokoleń.

Bruksela, dnia 26 stycznia 2022 r.

Apostolos TZITIKOSTAS

*Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów*
